

Waldemar Chrostowski

"A guide book approach to the Old Testament on stamps", Koichi Matsumura, Hokkaido 1993 : [recenzja]

Collectanea Theologica 67/4, 221-224

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

w jakim stopniu będzie to zgodne z rzeczywistością. Zaskakują ostre i autorytatywnie wyrażane oceny niewolnictwa brazylijskiego; mało chwalebnie zapisuje się tam Kościół. Nadmieniono, że Latinoamerykańska Rada Kościołów zorganizowała w 1992 r. różne imprezy dla upamiętnienia „pięciuset lat kolonizacji kontynentu”, zatem wyraziście odrzucono mistyfikujące – dotąd! – określenia w rodzaju „odkrycia Ameryki”, „początku ewangelizacji”, „spotkania kultur”...

Zeszyt ten wskazuje na nieprzydatność modelu czy to trwale umacnianego wzrostu chrześcijaństwa, czy też systematycznej sekularyzacji. Chrześcijanizm – z katolikami włącznie – wydają się stopniowo skłaniać ku akceptacji nie tylko pluralizmu religijnego, ale również pluralizmu boskości. Wzrasta złożoność form religijności, uniemożliwiająca ekstrapolację z „dziś” na „pojutrze”. Wolno jednak utrzymywać, że horyzonty globalne pojmowanej religijności pozostają niezmiennie rozległe i wszechobejmujące.

Michał Horoszewicz, Warszawa

Koichi MATSUMURA, *A Guide Book Approach to the Old Testament on Stamps*, Japan Philatelic Society, Hokkaido 1993, ss. 621 (+ ndlb.).

Nie często się zdarza, aby w poważnym czasopiśmie teologicznym, jakim jest „Collectanea Theologica”, ukazywała się recenzja publikacji filatelistycznej. Co się tyczy niniejszego kwartalnika wyłom w tej dziedzinie został zrobiony kilka lat temu, gdy ukazała się recenzja wydanej w Niemczech książki poświęconej filatelistycznej dokumentacji Starego Testamentu (zob. Hans G. Schoenen, *Die Briefmarkenbibel. Die Bibel des Alten und Neuen Testaments in Auswahl*, Rommerskirchen 1991 – „CT” R. 63:1993 nr 3, s. 181-183). Tym razem chodzi o książkę wydaną w Japonii i napisaną po japońsku. Jej przydatność byłaby w naszych warunkach bardzo ograniczona, gdyby nie to, że zawiera reprodukcje walorów pocztowych dające dobre rozeznanie o co na nich chodzi, a także najbardziej podstawowe informacje w języku angielskim.

Nie tu miejsce, aby podkreślić rolę i oddziaływanie znaczka pocztowego, który od ponad półtora stulecia stanowi nieodłączny składnik naszego życia i porozumiewania się. Chociaż w dobie telefonii, a także radia, telewizji i informatyki jego rola wydaje się mniejsza niż przedtem, pozostaje i dzisiaj ważnym nośnikiem różnorodnych, w tym także religijnych treści. Istnieje specjalny dział filatelistyki, mianowicie filatelistyka o tematyce religijnej. Właśnie ci zbieracze wydatnie przyczynili się do tego, że 9 grudnia 1972 r. papież Paweł VI ogłosił św. Gabriela Archanioła patronem poczty, filatelistyki i filatelistów. Wcześniej św. Gabriel był czczony jako patron gazeciarzy. W poszczególnych krajach filateliści zainteresowani tą tematyką są zrzeszeni w specjalnych bractwach-klubach św. Gabriela, zaś od 1953 r. istnieje Światowa Federacja Krajowych Związków Świętego Gabriela. W 1997 r. obchodzono w Polsce 40 rocznicę istnienia i działalności polskiego Klubu, zaś w dniach 6 i 7 grudnia w Bielsku Białej

odbył się VIII Zjazd Klubu Św. Gabriel, na którego czele stoi mgr Bohdan Michalak z Poznania.

Niemalym zaskoczeniem jest to, że również w Japonii rozwija się filatelistyka religijna o profilu i wydźwięku chrześcijańskim, obejmująca kolekcjonowanie walorów z motywami związanymi ze Starym Testamentem. Książka, wydana w 1993 r. zapewne nie dotarłaby do Polski, gdyby nie zatroszczył się o to znany japonista i filatelista, pan Michał Przewłocki z Warszawy. Dotychczas zbieracze zainteresowani tematyką starotestamentalną mieli do dyspozycji dwie obszerne publikacje. Pierwsza, wspomniana na początku, autorstwa G. Schoenena, została wydana w Niemczech. Autorem drugiej, równie starannej, jest Daryl R. K i b l e; nosi ona tytuł *The Old Testament Philatelic Catalogue* i składa się z trzech części, wydanych w latach 1988-1989 w Queensland w Australii.

Koichi M a t s u m u r a wyszczególnia znaczki, bloki i arkusiki, czyli najbardziej znane i najczęściej zbierane pocztowe formy wydawnicze, w alfabetycznym porządku zarządów pocztowych, które je emitowały. Tę listę otwiera Aden i Afganistan, natomiast zamyka Jugosławia. Autor korzysta z angielskiego wydania Biblii *The New English Bible*, opublikowanego w 1970 r. w Oksfordzie, a także z renomowanych katalogów filatelistycznych, takich jak Michel, Yvert, Gibbons i Scott. Każdy z tych katalogów funkcjonuje w innej części świata. Michel jest przeznaczony głównie dla kolekcjonerów niemieckojęzycznych, Yvert dla frankofonów, zaś dwa pozostałe są znane w krajach anglosaskich. Oczywiście, te rozróżnienia nie są sztywno przestrzegane. W omawianej monografii każdy walor ma podaną datę emisji, a ponadto nominał z oznaczeniem waluty danego kraju oraz liczby znaczków o tematyce biblijnej w danej serii i pełnej liczby wszystkich walorów w serii. Ogromną pomocą jest wskazanie na konkretny tekst biblijny, czyli przytoczenie tytułu odnośnej księgi Starego Testamentu z dokładnym wskazaniem rozdziału i wiersza. Wprawdzie nazwy ksiąg zostały podane po japońsku, ale wszystko inne w alfabecie łacińskim. Korzystanie z książki wymaga sporego wysiłku intelektualnego, ale podjęcie go na pewno się opłaci.

Monografię otwiera wstęp, napisany po japońsku, oraz spis treści (te stronice nie otrzymały własnej numeracji). Nie ulega wątpliwości, że przydałby się tutaj bardzo angielski przekład. Następują (s. 1-25) podstawowe wyjaśnienia dotyczące rozmaitych form wydawniczych, a potem wyliczenie wszystkich ksiąg biblijnych. Autor objaśnia też najczęściej spotykane symbole, jak np. gwiazda Dawida, zwój Tory, tetragramaton YHWH, gołąbek pokoju, wąż, czy baranek ofiarny. Potem pokazuje często występujące motywy ikonograficzne, chrześcijańskie i pozachrześcijańskie, oraz zamieszcza trzy mapki: podział terytorium Izraela między poszczególne szczepy, prawdopodobny szlak Wyjścia z Egiptu oraz Palestynę w czasach Jezusa. Zasadnicza część książki (s. 26-581) zawiera po lewej stronie reprodukcje walorów, a po prawej ich opisy. Na końcu (s. 582-621) umieszczono uzupełnienia i dodatki, w tym dalsze wyjaśnienia z zakresu żydowskiej i chrześcijańskiej ikonografii oraz wykaz bibliograficzny i indeksy.

Najwięcej walorów z motywami starotestamentowymi emitowała poczta Izraela. Nie ma w tym nic dziwnego, bo od chwili proklamowania 15 maja 1948r.

państwa Izrael, jego żydowscy mieszkańcy w rozwijającym się tam życiu widzą spełnianie się zapowiedzi i obietnic z Biblii Hebrajskiej. Obecnie liczba walorów przekroczyła już pół tysiąca, zaś w omawianej monografii – wydanej 5 lat temu – jest ich o kilkadziesiąt mniej. Poczesne miejsce zajmuje również poczta watykańska, częściej emitująca motywy nowotestamentowe, w których jednak można rozpoznać wątki i aluzje nawiązujące do Starego Testamentu. Część wydań – zwłaszcza niektórych afrykańskich, południowoamerykańskich i azjatyckich zarządów pocztowych – ma charakter spekulacyjny. Motywy biblijne są umieszczane po to, aby tym łatwiej i szybciej walory, często o wysokich nominałach, znalazły swoich nabywców. Tego rodzaju wydania są prawdziwym zmartwieniem kolekcjonerów. Co się tyczy kryterium, które decyduje o zaliczeniu lub niezaliczeniu walorów do grupy „biblijnych”, Matsumara słusznie wychodzi poza wyraźnie widoczne na nich sceny i wątki biblijne, rozszerzając temat o zagadnienia z dziedziny archeologii, epigrafiki, historii, geografii, topografii itd. Jest to bardzo cenne i wymaga sporej wiedzy biblijnej. Świadczy również o tym, że w pewnych sytuacjach projektanci znaczków nie mieli pojęcia, iż ich walory mają wydzźwięk i profil biblijny. Pokazuje to, jak głęboko Biblia żyje i jak wszechstronnie oddziałuje na współczesnego człowieka. Stanowi przecież integralny składnik naszej mentalności i kultury, wykraczający poza ramy tego czy innego kontynentu lub państwa.

Nie ma wśród biblistów tradycji uwzględniania filatelistyki w refleksji rozwijanej nad Biblią i wokół niej. Trzeba jednak powiedzieć, że jest to wypadkowa szerszego zjawiska, a mianowicie pewnej niechęci czy raczej nieumiejętności sięgania i wykorzystywania po dzieła sztuki jako świadków rozumienia i objaśniania tekstu świętego. Tymczasem jak egzegeci starają się wydobyć rozmaite niuansy znaczeniowe z tekstów wcześniejszych komentatorów ksiąg świętych, czyniąc z nich składnik własnych przemyśleń nad Biblią, tak artyści docierają do Biblii i jej przesłania przez pryzmat rozumienia, przejmowanego czasami od innych, karmionego komentarzami specjalistów i wyrażanego plastycznie, nieraz z godnym podziwu i niedoścignionym talentem. Kto wie, czy powszechne wyobrażenia np. o Mojżeszu lub o Jezusie nie opierają się bardziej na rzeźbach, obrazach i filmach, niż na uczonych komentarzach, gromadzonych w bibliotekach i czytelnich. Również oddziaływanie znaczków pocztowych jest ogromne. Fakt, że umieszcza się na nich reprodukcje wielkich dzieł sztuki, wyobrażenia postaci, epizodów i wydarzeń biblijnych, pokazuje realia Ziemi Świętej i innych krajów Biblii, ich geografię i topografię, architekturę, faunę i florę a także informacje o różnorodnych wydaniach Pisma Świętego – wszystko to stanowi bardzo obszerny, różnorodny i ciekawy materiał, który może być przedmiotem także interesującej analizy egzegetyczno-teologicznej.

Walory pocztowe z motywami religijnymi są pokazywane na wielkich krajowych i międzynarodowych wystawach filatelistycznych, na których zdobywają prestiżowe wyróżnienia i nagrody. W tym uznaniu znajduje wyraz nie tylko fascynacja filatelistyką jako ważną dziedziną kolekcjonerstwa, lecz także zainteresowanie Biblią i problematyką biblijną. Można zasugerować, aby to zainteresowanie zostało odzwajemnione przez biblistów. Okazją mogłyby być np. doroczne zjazdy biblistów

RECENZJE

polских, podczas których istnieje możliwość pokazania dorobku filatelistów i filatelistyki. Nie będzie przesadą powiedzieć, iż okaże się, że bibliści będą zaskoczeni kompetencją i rozmiarami wiedzy filatelistów gromadzących walory o tematyce biblijnej. Obszerna publikacja, którą opracował Koichi M a t s u m u r a, świadczy iż hobbisci mają świetne przygotowanie i rozeznanie o księgach Pisma Świętego, ich zawartości i szeroko pojętej recepcji.

Bardzo interesująca książka, potrzebna filatelistom i biblistom. Dla pierwszych stanowi pomoc do opisywania i powiększania swoich zbiorów. Dla drugich jest jeszcze jednym przejawem współczesnej *Wirkungsgeschichte* Biblii, nowożytną „Biblia pauperum”, malowaną nie na ścianach kościołów i kaplic, ale na małych znaczkach pocztowych, które przekraczając ustalone przez ludzi granice polityczne i społeczne, sprzyjają komunikacji i stają się ważnym nośnikiem biblijnego orędzia.

ks. Waldemar Chrostowski, Warszawa